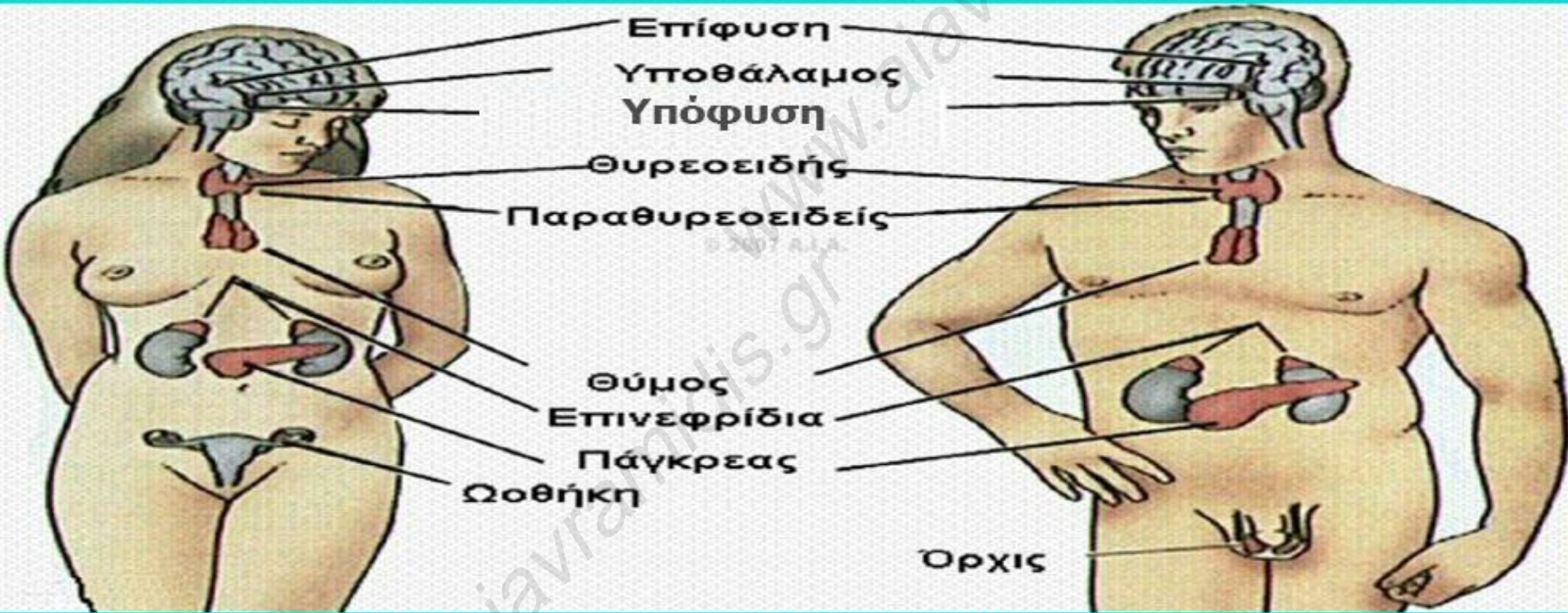

ΑΒΡΑΜΙΔΗ Α. e-ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑ

on line FREE

Όλη η κλινική Ενδοκρινολογία & Θέματα που ενδιαφέρουν όλους
σε διαλέξεις από εκλεκτούς επιστήμονες

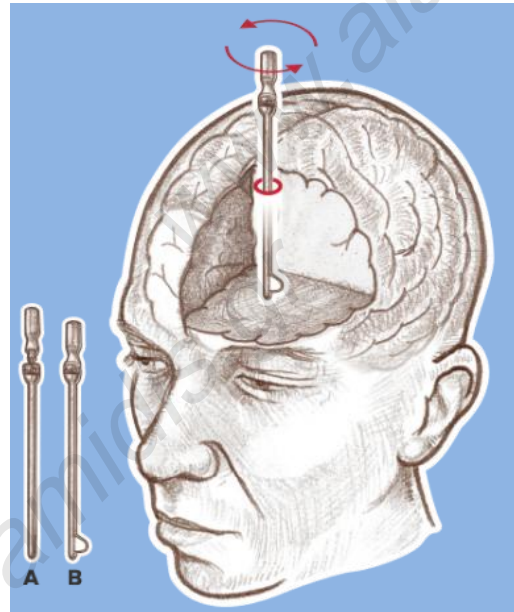
ΛΟΒΟΤΟΜΗ μια παλιά ιατρική περιπέτεια

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, Συντ. Δ/της Παιδονευρολογικού
Τμήματος, Καραμανδάνειο Νοσοκομείο Παίδων Πατρών

GEN-646

ΛΟΒΟΤΟΜΗ

μια παλιά ιατρική περιπέτεια

Νίκος Διαμαντόπουλος
Συντ. Δ/της Παιδονευρολογικού Τμήματος
Καραμανδάνειο Νοσοκομείο Παιδων Πατρών

**Ο προβολέας της Ιστορίας έχει πάντα διπλή κατεύθυνση :
φωτίζει το παρελθόν αλλά και το μέλλον**

WWW.
ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΗΣ
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

ΛΟΒΟΤΟΜΗ

Η Λοβοτομή είναι μια νευροχειρουργική επέμβαση που εφαρμόστηκε εκτεταμένα στις δεκαετίες του '30, '40 και '50 σαν μια απλή, ακίνδυνη και αποτελεσματική μέθοδος θεραπείας κάθε είδους ψυχιατρικής διαταραχής.

Η Λοβοτομή έγινε αποδεκτή τόσο από την ιατρική κοινότητα όσο και από την κοινωνία και μεσουράνησε για περίπου 3 δεκαετίες, μέχρις ότου κρίθηκε βάρβαρη, αναποτελεσματική και σταδιακά εγκαταλείφθηκε.

Υπήρξε εκτεταμένη κατάχρηση της μεθόδου καθώς χρησιμοποιήθηκε και ως «διορθωτική» της προσωπικότητας επέμβαση

Σήμερα ανήκει στις μαύρες σελίδες της Ιατρικής .

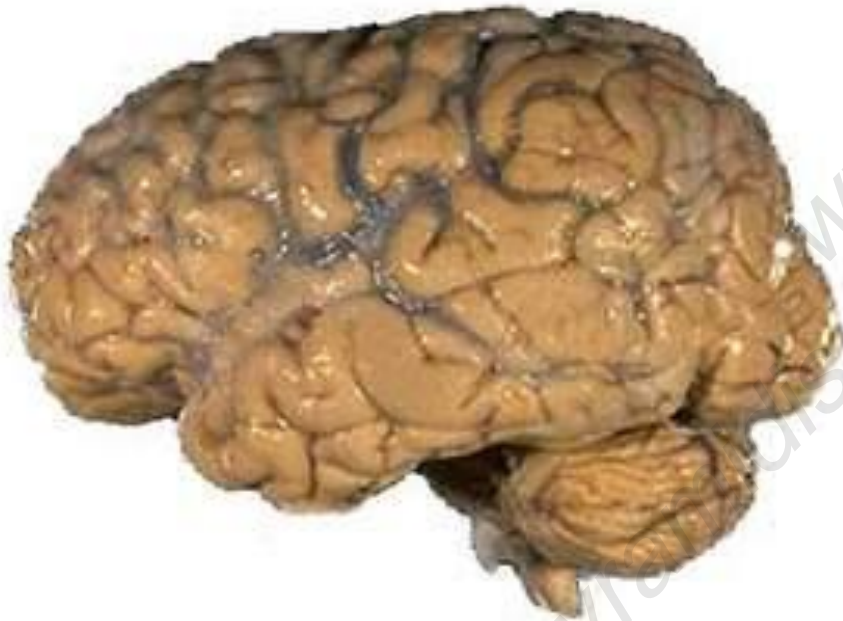
ΛΟΒΟΤΟΜΗ

Γιατί συνέβη αυτή η ιστορία σε μια εποχή που υποτίθεται οι ιατρικές πράξεις υπάκουαν στην επιστημονική λογική και την κριτική ανάλυση ;

Ποιος ήταν ο ρόλος των κοινωνικών, ιατρικών και ανθρώπινων παραμέτρων που οδήγησαν σε αυτήν την περιπέτεια ;

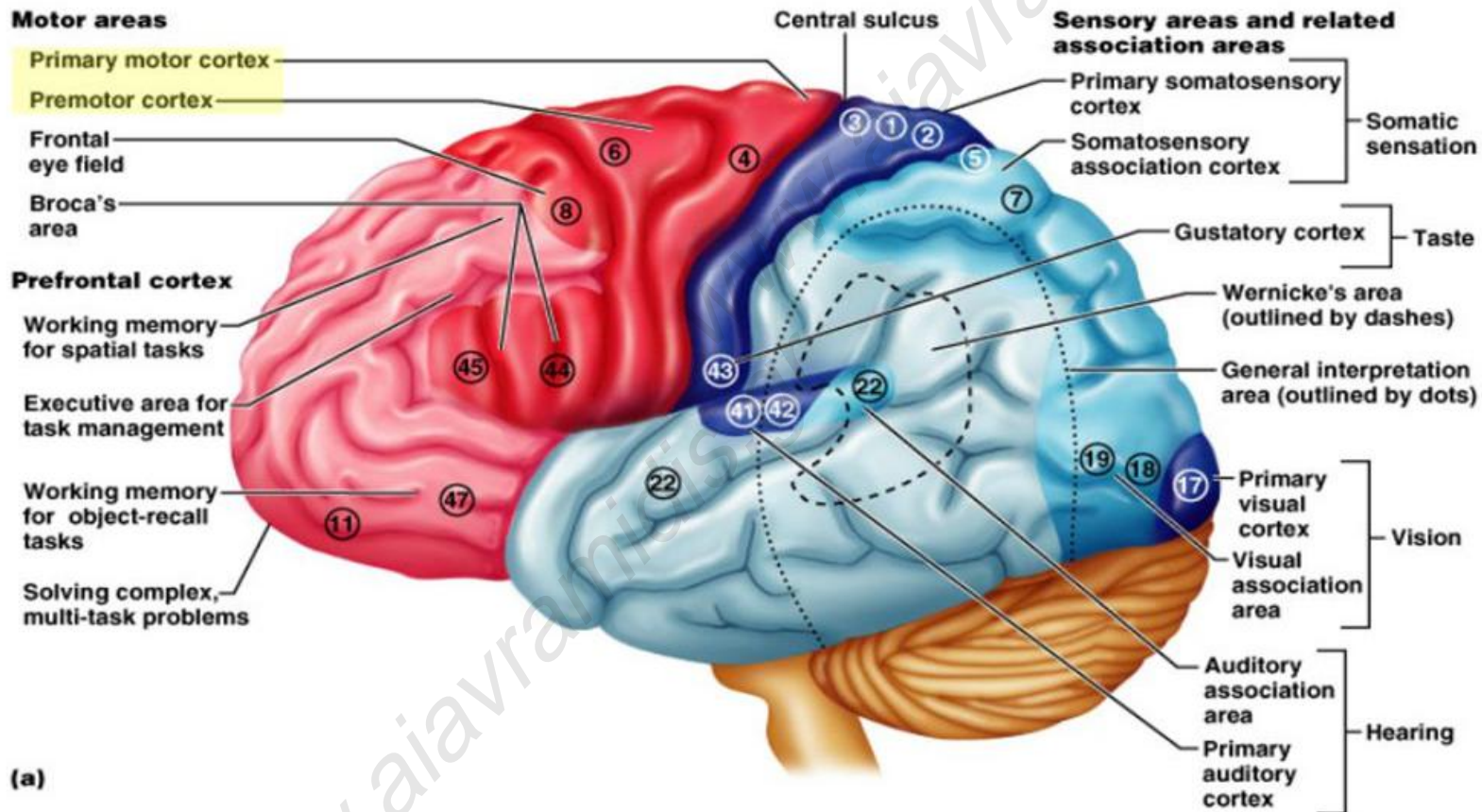
Ποια «μαθήματα» μπορεί να μας διδάξει η αναδρομή στην ιστορία της Λοβοτομής ;

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

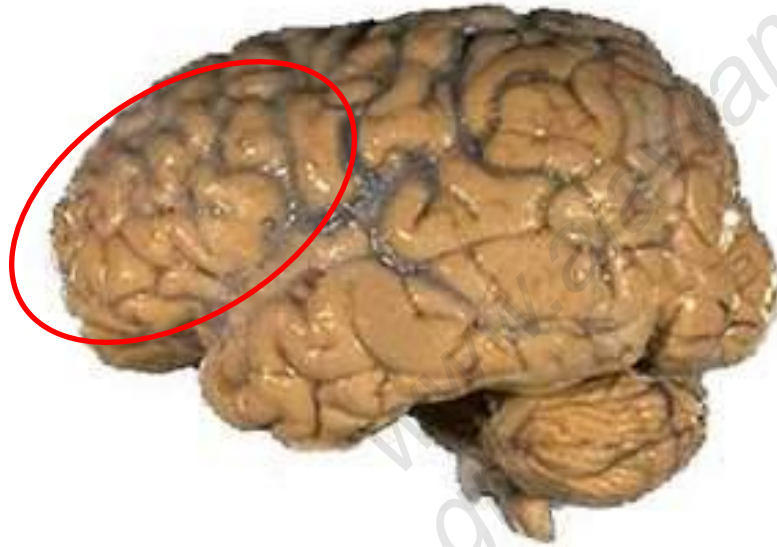

Τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα η επιστήμη αρχίζει να κατανοεί πως οι διάφορες σωματικές λειτουργίες του οργανισμού ελέγχονται από συγκεκριμένες περιοχές - κέντρα του εγκεφάλου.

Functional and Structural Areas of the Cerebral Cortex

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

Σταδιακά ο μετωπιαίος λοβός αναγνωρίζεται ως το κέντρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των ιδεών.

Συμπεραίνεται συνεπώς ότι εκεί πρέπει να εντοπίζεται η πηγή κάθε είδους ψυχιατρικών διαταραχών και παράδοξων συμπεριφορών

Gottlieb Burkhardt

1836 - 1907

Ελβετός γιατρός που αφιέρωσε την ζωή του στην μελέτη των νευρολογικών και ψυχιατρικών νοσημάτων.

Ως υπεύθυνος ενός μικρού Ψυχιατρικού Άσυλου της Ελβετίας αφιερώνει την ζωή του στους ασθενείς του.

Πίστευε ακράδαντα ότι οι ψυχικές ασθένειες είχαν οργανική αιτία και οφείλονταν σε βλάβη διάφορων περιοχών του εγκεφάλου.

Gottlieb Burkhardt

1836 - 1907

- Το 1888 προβαίνει στην πρώτη Ψυχοχειρουργική επέμβαση αφαιρώντας διάφορες περιοχές του εγκεφάλου από 6 ασθενείς με σχιζοφρένεια.
- Θωρείται ο “πατέρας” της χειρουργικής προσέγγισης στην θεραπεία των ψυχιατρικών διαταραχών .
- Η παρέμβαση αυτή δέχτηκε αμείλικτη κριτική από τους συναδέλφους του και ο Burkhardt , απογοητευμένος , δεν συνέχισε αυτήν την δραστηριότητα.

**Τα όρια των ιατρικών παρεμβάσεων
(1891, ιατρική διαμάχη για την πρώτη ψυχο-χειρουργική επέμβαση)**

Κύριε,

... το να απέχεις από την εφαρμογή κάποιας θεραπείας είναι προτιμότερο από το να εφαρμόζεις μια κακή θεραπεία.. Κύριε, είστε απαράδεκτος .....

(A. Semelaigne, 1891)

Κύριε,

.. οι γιατροί διαφέρουν μεταξύ τους από την ίδια τους την φύση. Κάποιοι ασπάζονται την παραδοσιακή αρχή του *premiun non nocere* ενώ κάποιοι άλλοι πιστεύουν ότι είναι προτιμότερο να κάνεις κάτι από το να μην κάνεις τίποτε.

Εγώ, Κύριε, προφανώς ανήκω στην δεύτερη κατηγορία.

(G. Burckhardt, 1891)

**John Foulton, MD
(1899 -1960)**

Σε νεαρότατη ηλικία καταλαμβάνει την θέση του Καθηγητού Φυσιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Yale και ιδρύει το πρώτο εργαστήριο ερευνών της συμπεριφοράς σε πρωτεύοντα θηλαστικά.

Οι μελέτες του στοχεύουν στον εντοπισμό των κέντρων των νευρο-ψυχολογικών λειτουργιών μέσω πρόκλησης χειρουργικής βλάβης στον εγκέφαλο πιθήκων (*follow the lesion*).

Λαμπρή επιστημονική προσωπικότητα με εξαιρετικές ηγετικές ικανότητες. Η επιρροή του στις επιστημονικές εξελίξεις της εποχής του ήταν καταλυτική.

Τα πειράματα με την Becky και την Lucy

Στην διάρκεια μελετών των βασικών τους νοητικών ικανοτήτων με μια σειρά από επαναλαμβανόμενες δοκιμασίες τα ζώα συχνά γίνονταν ανυπόμονα, επιθετικά και είτε αποσύρονταν στην γωνιά τους είτε «ξέσπαγαν» πάνω στους εξεταστές τους. Αυτό ονομάστηκε «πειραματική νεύρωση»

Μετά από χειρουργική καταστροφή περιοχών των μετωπιαίων λοβών τα ζώα, κάτω από τις ίδιες συνθήκες πειραματισμού, δεν ανέπτυξαν πλέον ούτε ίχνος νεύρωσης (αλλά είχαν σαφώς υποδεέστερες επιδόσεις στις νοητικές τους δοκιμασίες)

Τα πειράματα με την Becky και την Lucy

Ο Foulton ανακοινώνει τα συμπεράσματά του στο Παγκόσμιο Συνέδριο της Νευρολογίας (Λονδίνο, 1935)

Ένας από τους συνέδρους εντυπωσιασμένος από τις παρατηρήσεις του Fulton τον ερωτά εάν η μέθοδος του μπορεί να εφαρμοστεί και σε ανθρώπους.

Ο Foulton αποφεύγει να απαντήσει αλλά ο ερωτών αποφασίζει να ανακαλύψει την απάντηση μόνος του και μάλιστα άμεσα

Antonio Edgas Moniz

(1874 – 1955)

Εξέχων Πορτογάλος πολιτικός, ιδρυτής Κόμματος και Υπουργός Εξωτερικών της Πορτογαλίας. Αφού ολοκλήρωσε την πολιτική του σταδιοδρομία επιστρέφει, στην ηλικία των 55 ετών, στην Ιατρική.

Ως Καθηγητής Νευρολογίας στο Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας ανέπτυξε την τεχνική της αγγειογραφίας των αγγείων του εγκεφάλου, πολύτιμη έως σήμερα.

Προτείνεται, ανεπιτυχώς, 2 φορές για το βραβείο Nobel Ιατρικής

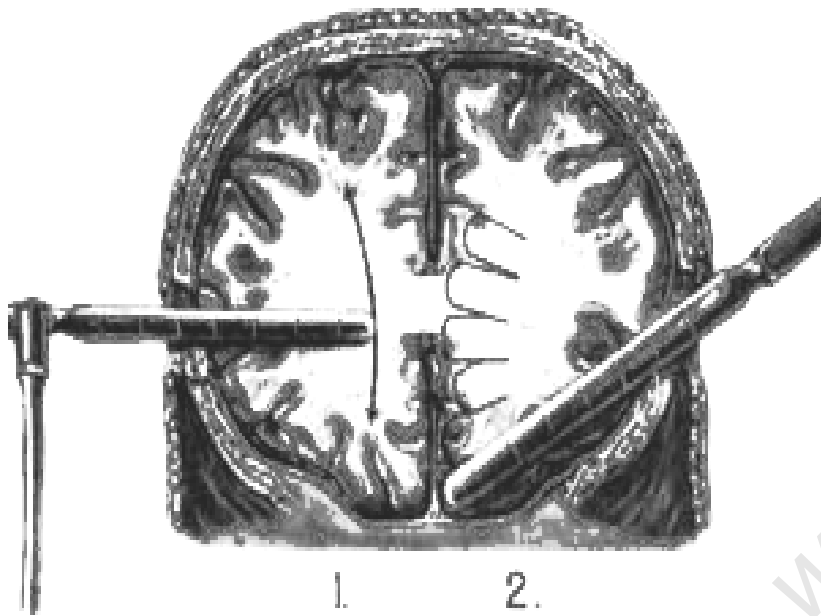
Antonio Edgas Moniz

(1874 – 1955)

Απογοητευμένος από την μη «αναγνώριση» των ερευνών του στρέφεται σε άλλα θέματα.

Έχοντας ακράδαντη πεποίθηση ότι οι διάφορες ψυχιατρικές διαταραχές οφείλονται σε προβληματικές νευρωνικές συνδέσεις εντός του μετωπιαίου λοβού και πειραματίζεται εγχέοντας αλκοόλη στους μετωπιαίους λοβούς ασθενών του, χωρίς ικανοποιητικά αποτελέσματα

Antonio Edgas Moniz

Η πρώτη Λευκοτομή

(1935)

Το 1935 ο Moniz, εμπνευσμένος από τις παρατηρήσεις του J. Foulton, πραγματοποιεί την πρώτη Λευκοτομή στους μετωπιαίους λοβούς μιας ασθενούς με μελαγχολία, παραισθήσεις και αγχώδη διαταραχή. Η επέμβαση γίνεται σε συνεργασία με τον Νευροχειρουργό Almeida Lima χρησιμοποιώντας ένα ειδικό όργανο, τον Λευκοτόμο.

Τα αποτελέσματα της επέμβασης θεωρούνται ενθαρρυντικά και ακολουθούν άλλες 20 παρόμοιες επεμβάσεις.

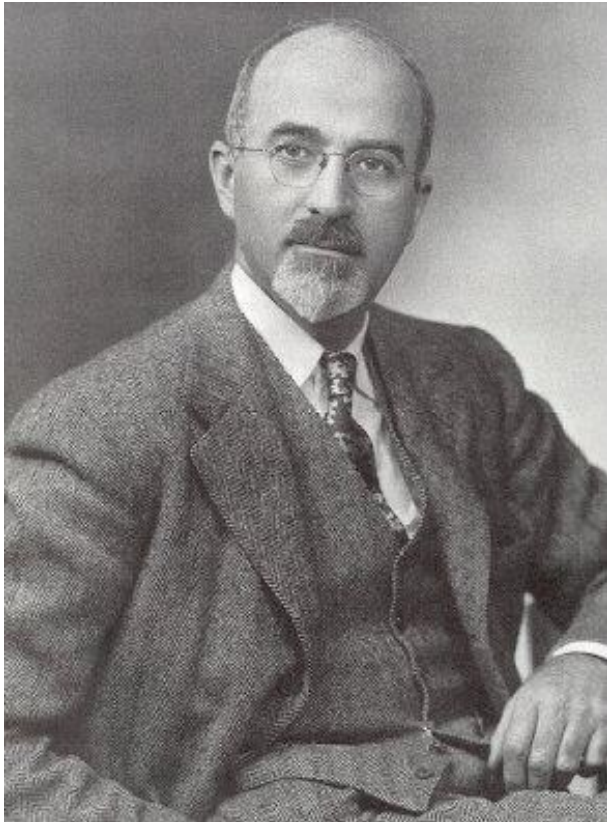
Antonio Edgas Moniz
(1874 – 1955)

Η πορεία του Moniz ανακόπτεται από μια απόπειρα δολοφονίας εις βάρος του που τον αφήνει παραπληγικό.

Οι λευκοτομές σταματούν.

Τελικά ο Moniz δικαιώνεται καθώς λαμβάνει, το 1949, το Βραβείο Nobel Ιατρικής
" ... για τις ανακαλύψεις του στην θεραπευτική αξία της
λευκοτομής σε περιπτώσεις ψυχώσεων... "

Walter Freeman, MD
(1895 – 1972)

Αμερικανός Νευρολόγος, γόνος οικογένειας με διάσημους ιατρούς, εξαιρετικά φιλόδοξος και ενεργητικός.

Στα πρώτα στάδια της καριέρας του γίνεται εμμονή ο εντοπισμός της «φυσικής αιτίας» των ψυχιατρικών διαταραχών και πραγματοποιεί μεγάλο αριθμό εξετάσεων σε εγκεφάλους ασθενών με ψυχιατρικά νοσήματα χωρίς αποτέλεσμα.

Μελετώντας τις δημοσιεύσεις του Μονιζ για τα θετικά αποτελέσματα της λευκοτομής αποφασίζει, χωρίς δεύτερες σκέψεις, να την εφαρμόσει και σε ασθενείς στις ΗΠΑ.

Η ψυχική ασθένεια στις ΗΠΑ

Στις δεκαετίες του '20 και του '30 όλο και περισσότεροι ψυχιατρικοί ασθενείς στοιβάζονται στα διάφορα Άσυλα των ΗΠΑ.

Η τάση των οικογενειών να μην κρατούν πλέον στο σπίτι τους ψυχικά διαταραγμένους ήταν η κύρια αιτία για τον αυξανόμενο αριθμό τροφίμων στα Άσυλα.

Δεδομένης της μη ύπαρξης ψυχιατρικών φαρμάκων σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού και πόρων η κατάσταση είναι απόλυτα τραγική

Η ψυχική ασθένεια στις ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ, πριν τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, περίπου 400.000 άτομα ζούσαν σε 477 Άσυλα και οι μισές κλίνες των Νοσοκομείων καταλαμβάνονταν από ψυχιατρικούς ασθενείς.

Η επιστροφή των βετεράνων του Β' Π.Π. , πολλοί εξ' αυτών με ψυχικά προβλήματα, επιδεινώνει το πρόβλημα.

Η αδυναμία επίλυσης του προβλήματος

Η ανυπαρξία αποτελεσματικής
θεραπεία έκανε την κατάσταση
απελπιστική για τους ασθενείς και τις
οικογένειες τους αλλά και τους γιατρούς
που ένοιωθαν απελπιστικά αδύναμοι να
βοηθήσουν.

Η πίεση για κάποια μορφή θεραπείας
ή «λύσης» του προβλήματος ήταν
τεράστια.

Η φωτιά, ο πάγος, ο ηλεκτρισμός και η χημεία στην αντιμετώπιση της ψυχικής νόσου

Πυρετικό shock: αύξηση της θερμοκρασίας σώματος μέχρι τους 40 - 41° C για πολλές ώρες και επί πολλές ημέρες (σε φούρνους με θερμοθάλαμο ! !)

Υποθερμικό shock: Βύθιση του ασθενούς σε εξαιρετικά ψυχρό νερό

Υπογλυκαιμικό shock: πρόκληση υπογλυκαιμικού κώματος με χορήγηση ινσουλίνης

Shock Μετραζόλης: Η Μετραζόλη, μια ψυχοτρόπος χημική ουσία, προκαλούσε αρχικά κρίσεις πανικού και εν συνεχεία κώμα.

Ηλεκτροσόκ: Πρόκληση κώματος μέσω χορήγηση ηλεκτρικού ρεύματος στον εγκέφαλο

Φυσικά, για το «καλό τους»

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

Η ιδέα της Λοβοτομής

Η λοβοτομή φαινόταν να έχει λογική και επιστημονική βάση

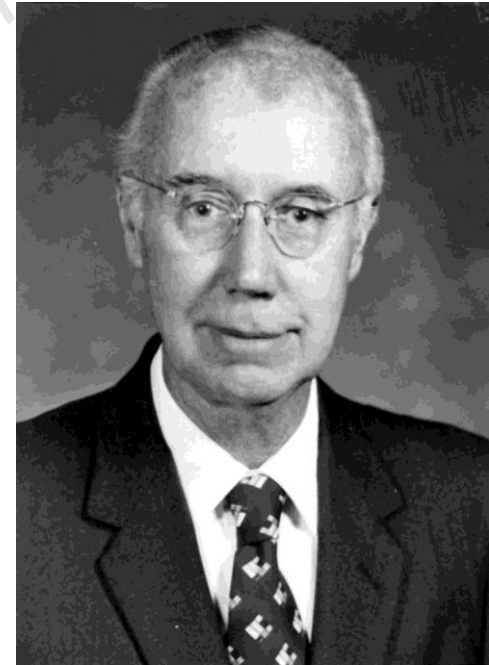
Εφόσον το πρόβλημα εντοπίζεται στον μετωπιαίο λοβό, εάν αποκόψουμε τις συνδέσεις του με άλλα κέντρα θα ελέγξουμε το πρόβλημα

Ο «κατευνασμός» των ασθενών και η ευκολότερη «διαχείριση» τους φάνταζαν ως απόδειξη της αποτελεσματικότητας της μεθόδου

Walter Freeman, MD
(1895 – 1972)

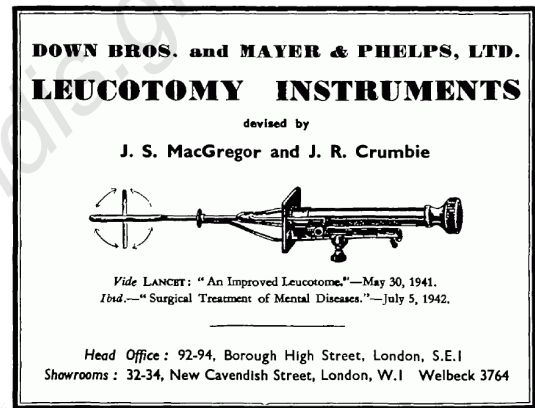
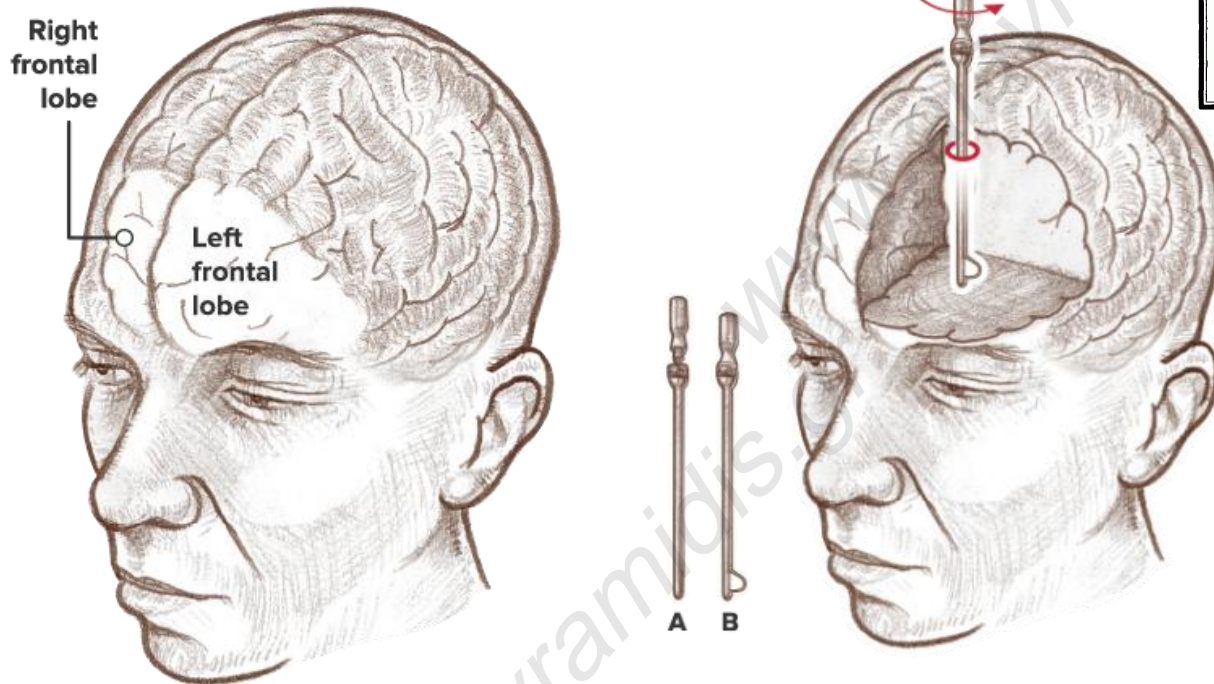
James Watts, MD
(1904 - 1994)

Το 1936 η λευκοτομή «μεταναστεύει» στις ΗΠΑ. Ο Freeman συνεργάζεται με τον νευροχειρουργό Watts και πραγματοποιούν την πρώτη τους επέμβαση.

Το αποτέλεσμα περιγράφεται ως ικανοποιητικό.

Η επέμβαση Freeman-Watts

Μετονομάζουν την Λευκοτομή σε Λοβοτομή και αναπτύσσουν την standard τεχνική Freeman – Watts με παρέμβαση στα δύο ημισφαίρια και σε 4 τεταρτημόρια

Η εξέλιξη της Λοβοτομής

Ακολουθούν πολλές άλλες επεμβάσεις και τα αποτελέσματα χαρακτηρίζονται συνήθως από ενθαρρυντικά έως εξαιρετικά.

Οι επεμβάσεις γίνονται πάντα με τοπική αναισθησία και ο νευρολόγος συνομιλεί με τον ασθενή ώστε να αξιολογεί την έκταση της βλάβης και να καθοδηγεί τον νευροχειρουργό.

«Προϋπόθεση» για μια επιτυχή επέμβαση ήταν να προκληθεί και αποπροσανατολισμός και σύγχυση στον ασθενή.

Στα αμφιθέατρα συρρέουν εκατοντάδες ιατροί για να εντυφλήσουν στην νέα μέθοδο.

Η εξέλιξη της Λοβοτομής

Πριν ... και .... μετά

Fig. 2.—Patient, aged 27, with catatonic schizophrenia, (A) before lobotomy, (B) 16 months after operation.

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της λοβοτομής γίνεται από τον ίδιο τον Freeman.

Για να τεκμηριώσει τα αποτελέσματα της επέμβασης χρησιμοποιεί -μεταξύ άλλων

στοιχείων- φωτογραφίες των ασθενών του,

πριν και μετά την επέμβαση, και

υποστηρίζει ότι και μόνον η μεταβολή στην

όψη τους αποδεικνύει την

αποτελεσματικότητα της Λοβοτομής

Fig. 3.—Patient, aged 40, with catatonic schizophrenia, (A) before lobotomy, (B) one year after operation.

Η εξέλιξη της Λοβοτομής

Ο Freeman ακολουθεί μια φρενήρη πορεία διάδοσης της μεθόδου με πίστη ιεροκήρυκα και ζήλο ιεραπόστολου. Καλεί «στα όπλα» τους συναδέλφους του να ασπαστούν τις ιδέες του, και το επιτυγχάνει.

Επισκέπτεται διάφορα Ιατρικά κέντρα και εκπαιδεύει και άλλους ιατρούς στην τεχνική της Λοβοτομής ώστε να την εφαρμόζουν στους δικούς τους πλέον ασθενείς.

Βρίσκει όμως χρονοβόρο την διαδικασία και ενοχλητική την ανάγκη συνεργασίας με Νευροχειρουργό για την πραγματοποίηση της Λοβοτομής.

Κανένα πρόβλημα όμως δεν είναι άλυτο ...

The ice – pick lobotomy

The ice – pick lobotomy

Το 1945 ο Freeman εφαρμόζει μια νέα τεχνική, απλή και σύντομη, για την οποία δεν απαιτείται καμία χειρουργική εμπειρία : την διακογχική προσπέλαση των μετωπιαίων λοβών με την χρήση ενός εργαλείου που θυμίζει τον παγοκόφτη.

Το απόγειο της Λοβοτομής

- Με την νέα του τεχνική ο Freeman είναι πλέον ελεύθερος να δράσει.
- Με το προσωπικό του αυτοκίνητο – κινητό χειρουργείο διασχίζει τις ΗΠΑ και λοβοτομεί τους «πάντες»
- Στις μετακινήσεις ακολουθείται συνήθως από δημοσιογράφους και τα ΜΜΕ.
- Ο ρυθμός του είναι φρενήρης: σε μια ημέρα μπόρεσε να λοβοτομήσει 25 ασθενείς ενώ υπολογίζεται ότι στην καριέρα του λοβοτόμησε περί τα 3.500 άτομα
- Μόνον στις ΗΠΑ λοβοτομούνται περί τις 20.000 άτομα και δεκάδες χιλιάδες άλλα σε άλλες χώρες

Φυσικά, για το «καλό τους»

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

Τα ΜΜΕ απέναντι στην λοβοτομή

Η επέμβαση αντιμετωπίζεται ως ένας θρίαμβος της Λογικής και της Επιστήμης απέναντι στην μιζέρια της ψυχικής ασθένειας.

Επιτέλους, οι ασθενείς μπορούν να θεραπευτούν γρήγορα, εύκολα και αποτελεσματικά.

The American dream is a reality !!

Η στάση των ΜΜΕ φυσικά συμπαράσχει και την κοινή γνώμη αλλά επηρεάζει και τους ιατρικούς κύκλους.

Η Ιατρική κοινότητα, παρά τις επιμέρους επιφυλάξεις και ενστάσεις, αποδέχεται αυτή την μορφή θεραπείας

Η Λοβοτομή προτείνεται από τον W. Freeman στην Δ/ση των Veteran's Administration Hospitals να χρησιμοποιηθεί, από ψυχιάτρους, για την θεραπεία των βετεράνων με ψυχολογικά προβλήματα

26. 7. 1943

Form 1029-5
VETERANS ADMINISTRATION
MEMORANDUM
GAE
Date July 26, 1943

From Assistant Administrator
To The Administrator
Subject Treatment of certain psychoses by prefrontal lobotomy

Approximately six years ago a French Surgeon, Egas Moniz, described an operation on the prefrontal lobes of the brain which was designed to sever the association fibers between the cortex and the thalamic region. This operation was proposed for the treatment of disorders of the mind and results in a personality change, manifested particularly by changes in emotional responses. In practical use, the operation has been found of value in eliminating apprehension, anxiety, depression and compulsions and obsessions with a marked emotional content.

Dr. Walter Freeman and Dr. James W. Watts were early advocates of this operation in the United States and have had six years experience with this treatment. The operation is being done in a number of hospitals at present in the United States, in England and other countries. Reports of results are almost uniformly good when the patients are chosen carefully.

The operation is a comparatively simple one and may be done, in suitable cases, under local anesthesia and does not demand a high degree of surgical skill as it is performed thru a trephine opening and the procedure is uniform in character. The mortality in various series of cases is from two to four percent. The simplicity of the operation is due to the fact that the operation is controlled at all times by accurate and easily obtained measurements and governed by well defined anatomical land marks. The low mortality is due to the fact that the incision is carried thru an area devoid of large blood vessels and vital brain centers. Shock and other post-operative sequelae are rare.

The more conservative advocates of this operation use it only after all other types of treatment have failed. In these cases the patient is doomed to a life of mental torture if not relieved and consequently the most radical measures are justified.

Doctors Hugo Mella and J. A. Pringle of the Medical and Hospital Service have talked to Dr. Walter Freeman regarding the operation; have witnessed an operation and are much impressed with the simplicity of the procedure and the results obtained. Dr. Freeman is of the opinion that it is feasible to train a qualified Psychiatrist to perform this operation in a reasonably short time and he states that he would prefer to train a Psychiatrist rather than a Surgeon.

RECEIVED
SEP 23 1943
FILE SECTION
No. 1

RECEIVED
JUL 28 1943
Neuropsychiatric Div.
Medl. & Hosp. Service

RECEIVED
SEP 8 1943
No. 1
CHIEF CLERK'S DIV.

The Administrator - 2 -

In accord with our desire to keep abreast of all advances in treatment and to maintain our Service on a plane equal or above that of State and Civil Hospitals, the Medical Director recommends that this operation be approved in our Neuropsychiatric Facilities for carefully selected cases, when all other methods of treatment, including shock therapy, have failed. The Medical Director further recommends that selected Neuropsychiatrists in our Facilities be trained to perform prefrontal lobotomies. In this I concur.

Book on Psycho-surgery by Doctors Freeman and Watts and marked copies of the "Lancet", "The Southern Medical Journal" and "The American Journal of Psychiatry" containing articles describing results of the operation are forwarded for your information.

Your approval of the adoption of this operative procedure is requested.

Attach.

GEORGE E. IJAMS

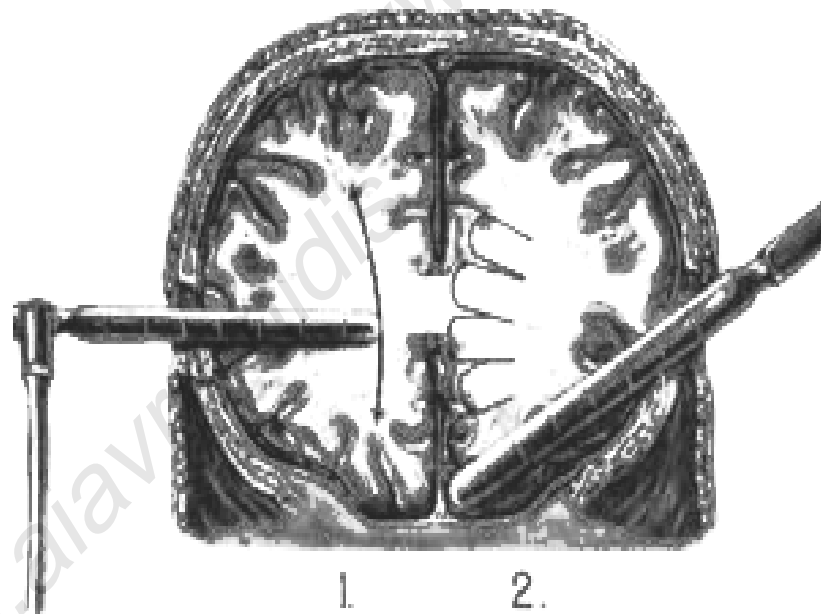
27. 7. 1943

OFFICE OF ADMINISTRATOR
OF VETERANS AFFAIRS

JUL 27 1943
APPROVED
selected to be
reported first in
read by Med. Dir.
18

Το αίτημα εγκρίνεται εντός 24 ωρών με αποτέλεσμα περίπου 2.000 βετεράνοι του πολέμου να λοβοτομηθούν, κατά κανόνα, από γενικούς ψυχιάτρους

Κάποιοι ασθενείς που υπέστησαν λοβοτομή ....

Η Ellen Ionesco, 27 ετών, είχε έντονες τάσεις αυτοκτονίας και έκανε επανειλημμένες απόπειρες. Οι διάφορες θεραπείες δεν βοηθούσαν.

Το 1946 ο Freeman την χειρουργεί εφαρμόζοντας την πρώτη λοβοτομή με παγοκόφτη. Χάνει ένα μέρος της μνήμης της χωρίς άλλες σοβαρές συνέπειες

Μετά την επέμβαση, ανακαλεί η κόρη της, « ... η συμπεριφορά της άλλαξε όπως ένα νόμισμα που γυρίζει.... έγινε απόλυτα ειρηνική ... ότι και εάν έκανε ο γιατρός το έκανε σωστά ...του είμαστε ευγνώμονες»

Ο Warner Baxter ήταν ένας εξαιρετικά επιτυχημένος star του Αμερικανικού κινηματογράφου στις δεκαετίες '30 – '50.

Ο Warner Baxter ήταν ένας εξαιρετικά επιτυχημένος star του Αμερικανικού κινηματογράφου στις δεκαετίες '30 – '50.

Σε μεγαλύτερη ηλικία αρρώστησε από αρθρίτιδα που του προκαλούσε φοβερούς πόνους.

Στην απελπισία του αποφάσισε να κάνει λοβοτομή και λίγο αργότερα πέθανε από πνευμονία χωρίς, φυσικά, να έχει απαλλαγεί από τους πόνους του

Η περίπτωση του «patient H.M.» 1926 - 2008

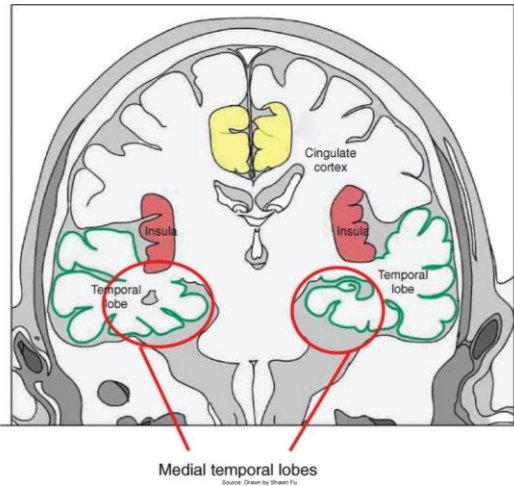
Ο ασθενής που έμεινε γνωστός στην ιατρική ιστορία ως «patient H.M.» υπήρξε μια θρυλική περίπτωση στην ιστορία της σύγχρονης νευροψυχολογίας.

Μετά από έναν εγκεφαλικό τραυματισμό, από σύγκρουση με ποδήλατο, στην παιδική του ηλικία εμφανίζει μετατραυματική επιληψία .

Ακολουθεί διάφορες θεραπείες αλλά η επιληψία του παραμένει ανίατη . Δεν είχε άλλες διανοητικές ή ψυχιατρικές διαταραχές.

Λόγω των επίμονων επιληπτικών κρίσεων τελικά εγκλείεται σε ένα Άσυλο Ανιάτων

Η περίπτωση του «ασθενούς Η.Μ.» 1926 - 2008

Το 1953, σε ηλικία 27 ετών, ο Η.Μ. υφίσταται λοβοτομή από τον Νευροχειρουργό William Beecher Scoville. Ο χειρουργός πρωτοπορεί καθώς αφαιρεί σχεδόν το σύνολο των εσωτερικών τμημάτων **και των δύο** κροταφικών λοβών του ασθενούς .

Μετά την επέμβαση ο ασθενής διατηρεί τις βασικές διανοητικές του ικανότητες εκτός από μία : έχει πλήρη ανικανότητα να σχηματίζει και να διατηρεί μνήμες για τα νέα γεγονότα ενώ η μνήμη του για τα παρελθόντα γεγονότα παραμένει σχεδόν ακέραιη.

Η περίπτωση του «ασθενούς Η.Μ.»

Τα επόμενα 60 χρόνια, σχεδόν έως τον θάνατό του, ο ασθενής Η.Μ. αποτέλεσε αντικείμενο εξονυχιστικής μελέτης από τους επιστήμονες που ασχολούνται με την μνήμη.

Το πραγματικό του όνομα, *Henry Molaison*, παρέμεινε επτασφράγιστο μυστικό μέχρι τον θάνατο του με στόχο να παραμείνει «ιδιοκτησία» της επιστημονικής ομάδας που τον μελετούσε και κανείς άλλος να μην έχει πρόσβαση σ' αυτόν.

Ο πυρήνας των γνώσεων μας για την ανατομική έδρα και τις λειτουργίες της μνήμης προέρχονται από την μελέτη αυτού του ανθρώπινου πειραματόζωου.

Ακόμη και μετά τον θάνατο του η κατοχή του εγκεφάλου του τροφοδοτεί μια τρομερή ακαδημαϊκή διαμάχη ανάμεσα στα Πανεπιστήμια του MIT και του Πανεπ. San Diego της Καλιφόρνιας

Λοβοτομή : ο έλεγχος χάνεται

Η μέθοδος αρχικά εφαρμόστηκε σε ασθενείς με σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα, σταδιακά όμως χρησιμοποιήθηκε τελείως καταχρηστικά.

Εφαρμόστηκε σε άτομα χωρίς ψυχιατρική νόσο αλλά με διάφορα «ενοχλητικά» προβλήματα συμπεριφοράς: σε πολιτικούς αντίπαλους, σε κοινωνικούς «επαναστάτες», σε ανεπιθύμητους συγγενείς ακόμα και σε παιδιά με κακή σχολική επίδοση.

Η Λοβοτομή ήταν πλέον αποδεκτή από την κοινωνία ως μια απλή, ακίνδυνη, γρήγορη μέθοδος «διόρθωσης» της προσωπικότητας .

Φυσικά, για το «καλό τους»

Η ιστορία του Howard Dully

Ο Howard στην προσχολική του ηλικία χάνει την μητέρα του

Η Lou, η μητέρα του, τον αντιπαθεί έντονα και προσπαθεί να απαλλαγεί από αυτόν

Όλοι οι γιατροί που επισκέπτεται την διαβεβαιώνουν ότι το παιδί είναι φυσιολογικό και το μόνο που απαιτείται είναι μια πιο θετική αντιμετώπιση από την μητέρα του

**Απόσπασμα από τις ιατρικές σημειώσεις
του W. Freeman, MD**

Lou Dully (μηριά): « ... τον φοβάμαι γιατί ... δεν αντιδρά είτε στην αγάπη είτε στην τιμωρία ... δεν πηγαίνει εύκολα για ύπνο ... ονειροπολεί πολύ στην διάρκεια της ημέρας ... και ανάβει τα φώτα του σπιτιού ακόμη και την ημέρα .

Γιατρέ μου , τι μπορείτε να κάνετε ;

W. Freeman (Νευρολόγος): « ....Πρέπει να εξετάσετε το ενδεχόμενο μιας λοβοτομής που θα άλλαζε τον χαρακτήρα του παιδιού σας ... προτείνω επίσης να μην αναφέρετε τίποτε στο παιδί ... »

Λίγους μήνες μετά ο Howard, στην ηλικία των 12 ετών, υφίσταται λοβοτομή.

Δεν υπάρχουν εντυπωσιακές μεταβολές στην προσωπικότητα του και η μηριά του «.. αφού βλέπει ότι δεν έγινε φυτό, όπως αυτή ήλπιζε, ... τον παραδίδει σε ένα Κρατικό Ίδρυμα ...»

Η ιστορία του H. Dully

Ο Howard Dully, σε ηλικία 60 ετών

Ο Howard σε ηλικία 60 ετών αρχίζει να ερευνά τα περιστατικά που σημάδεψαν την ζωή του

Το 2005 δημοσιοποιεί την ιστορία του σε μια ραδιοφωνική εκπομπή η οποία συγκλονίζει τις ΗΠΑ

Αργότερα συγγράφει την αυτοβιογραφία του που γίνεται best seller

Ακόμα και οι «καλές οικογένειες» δεν εξαιρούνται ...

Η Rosemarie Kennedy, αδελφή του μελλοντικού Προέδρου των ΗΠΑ John Kennedy έπασχε από ήπιου βαθμού νοητική καθυστέρηση αλλά το γεγονός αποκρύπτονταν με μέγιστη επιμέλεια λόγω του κύρους της οικογένειας.

Στα 21 της χρόνια ήταν ένα «αφελές» και όμορφο κορίτσι που έλκυε τους άνδρες.

Μπροστά στον κίνδυνο κάποιου σκανδάλου με απρόβλεπτη εγκυμοσύνη, που θα έβλαπτε την ανερχόμενη πολιτική καριέρα του αδελφού της ο πατέρας Joseph Kennedy αισθάνεται ότι πρέπει να πάρει ριζικά μέτρα ..

Στα 1946 η Rosemarie υφίσταται λοβοτομή από τους διάπτοντες αστέρες της εποχής, τους ιατρούς Freeman και Watts.

Ακόμα και οι «καλές οικογένειες» δεν εξαιρούνται

Επιστρέφει στην νοητική ηλικία των 2 ετών, χάνει κάθε αίσθηση χαράς και κοινωνικότητας και μένει έγκλειστη σε Ίδρυμα Ανιάτων μέχρι το τέλος της ζωής της υπό συνθήκες πλήρους μυστικότητας.

Η θυσία της «Ιφιγένείας»

Η θυσία της Rosemary Kennedy, ως σύγχρονης Ιφιγένειας, έστειλε τελικά ούριο άνεμο στα πανιά του αδελφού της καθώς το 1960 ο John Kennedy εκλέγεται ως ο νεότερος Πρόεδρος των ΗΠΑ

Η Λοβοτομή στα σωφρονιστικά Ιδρύματα

Μεγάλη κατάχρηση της λοβοτομής γίνεται σε φυλακές και άλλα Ιδρύματα εγκλεισμού όπου η επέμβαση χρησιμοποιείται για να ελεγχθούν οι απείθαρχοι και προβληματικοί έγκλειστοι, ακόμα και εκείνοι που δεν πάσχουν από κάποια ψυχιατρική διαταραχή

Έντονη αντιπαράθεση δημιουργεί η πρακτική της εθελοντικής αποδοχής της λοβοτομής από τον φυλακισμένο προκειμένου αυτός να απολυθεί

φυσικά «για το καλό του»

Η Λοβοτομή στα σωφρονιστικά Ιδρύματα

Μεγάλη κατάχρηση της λοβοτομής γίνεται σε φυλακές και άλλα Ιδρύματα εγκλεισμού όπου η επέμβαση χρησιμοποιείται για να ελεγχθούν οι απείθαρχοι και προβληματικοί έγκλειστοι, ακόμα και εκείνοι που δεν πάσχουν από κάποια ψυχιατρική διαταραχή

Έντονη αντιπαράθεση δημιουργεί η πρακτική της εθελοντικής αποδοχής της λοβοτομής από τον φυλακισμένο προκειμένου αυτός να απολυθεί, φυσικά «για το καλό του»

«Στην Φωλιά του Κούκου»

Μια ταινία του Milos Forman (1975)

Ο Jack Nicholson στον ρόλο του ανυπότακτου έγκλειστου Randle Patrick McMurphy
προσπαθεί να εμφυσήσει λίγο αέρα χαράς και ζωντάνιας στους άλλους τροφίμους

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

Στην Φωλιά του Κούκου
(ταινία του Milos Forman, 1975)

Αντιμέτωπος με το .....«σύστημα»

«Στην Φωλιά του Κούκου»

Προκειμένου να συνετιστεί ο απείθαρχος έγκλειστος λοβοτομείται

Λοβοτομή: η αρχή του τέλους

- Στα τέλη της δεκαετίας του '40 οι φωνές διαφωνίας κατά της λοβοτομής δυνάμωναν ...
- Τα ψυχοφάρμακα έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούνται ....
- Το 1947 το Κογκρέσο των ΗΠΑ παραγγέλλει μια εκτεταμένη μελέτη σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τους κινδύνους της Λοβοτομής

Τα πραγματικά αποτελέσματα της Λοβοτομής

Σε κάποιες περιπτώσεις υπήρχε πραγματική βελτίωση των ασθενών, στους περισσότερους όμως υπήρχε απλά ένας «κατευνασμός» στην συμπεριφορά τους, αδιαφορία και απάθεια για τα κοινωνικά γεγονότα, απόσυρση στον εσωτερικό τους κόσμο αλλά και διάφορα μέτρια νοητικά προβλήματα

Αυτό θεωρείτο, από τους υπέρμαχους της επέμβασης, ως επιτυχία καθώς οι ασθενείς γίνονται ευκολότερα «διαχειρίσιμοι» και λιγότερο «ενοχλητικοί»

Η θνησιμότητα της επέμβασης κυμαίνονταν στα 2 – 3 %

Σχετικά μικρός αριθμός ασθενών υφίστατο βαριές νευρολογικές βλάβες όπως παραλύσεις ή βαριά νοητική παλινδρόμηση.

Λοβοτομή : η Αυλαία πέφτει ...

Από τις αρχές της δεκαετίας του '50 η λοβοτομή χάνει σταδιακά την αίγλη της και χρησιμοποιείται όλο και λιγότερο.

Τα ψυχιατρικά φάρμακα αποτελούν πλέον την κύρια μορφή θεραπείας της ψυχικής νόσου

Συνεχίζει όμως να χρησιμοποιείται μέχρι και την δεκαετία του '60

Ο πρωτεργάτης της μεθόδου, Walter Freeman, συνεχίζει να πραγματοποιεί λοβοτομές μέχρις ότου του αφαιρείται η άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος, όταν επιχειρεί να υποβάλει τον ίδιο ασθενή στην 3^η διαδοχική λοβοτομή του (!!!)

Γιατί συνέβη αυτή η τραγωδία ; ;

Ο ρόλος της κοινωνίας

- Το ατομικό , οικογενειακό και κοινωνικό δράμα της ψυχικής νόσου παρότρυνε προς οποιαδήποτε «λύση» με οποιοδήποτε κόστος
- Η διαφορετικότητα είναι δύσκολο να γίνει ανεκτή.
- Εάν κάποιος μπορεί να «συνετίσει» τους απροσάρμοστους, ας το κάνει επιτέλους !!

Η φύση του ιατρικού λειτουργήματος

- **Οι γιατροί είναι «ταγμένοι» να βοηθούν τους ασθενείς**
- **Μπροστά σε κάποιο ανίατο πρόβλημα η πίεση να «κάνουν κάτι» είναι τεράστια**
- **Ποια είναι τα όρια όμως των επιτρεπτών παρεμβάσεων ;**

Τα όρια του ιατρικού λειτουργήματος

Ωφελέειν ή μη βλάπτειν

Όρκος του Ιπποκράτη

Melius anceps remedium quam nullum

**Μια αβέβαιη θεραπεία είναι προτιμότερη
από καμία θεραπεία**

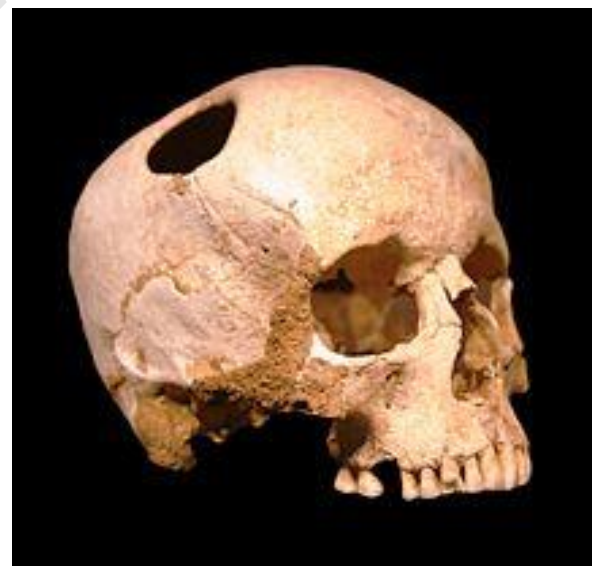
Κρανιοανάτρηση

- Είναι η αρχαιότερη γνωστή χειρουργική τεχνική.
- Θεωρείται ότι γινόταν είτε για λατρευτικούς είτε για θεραπευτικούς λόγους

*Trepanated skull from Chalaghantepe,
circa 5000 BC*

National History Museum of Azerbaijan

Trepanated skull, Neolithic period

The perimeter of the hole in the skull is rounded off by ingrowth of new bony tissue, indicating that the patient survived the operation.

Ο ρόλος της προσωπικότητας του ιατρού

Η φύση, η αίγλη και η ισχύς του ιατρικού επαγγέλματος μπορεί να καταστήσουν τον ιατρό υπερφίαλο και αλαζόνα.

Εύκολα μπορεί να αισθανθεί σαν ένας «μικρός θεός» και ως απόλυτος κάτοχος της αλήθειας και της ορθής γνώσης. Συχνά, η ίδια η κοινωνία τον τοποθετεί σε αυτό το βάθρο.

Η ειλικρινής πεποίθηση ενός ιατρού ότι βοηθά τους ασθενείς του μπορεί να τον παρασύρουν σε επικίνδυνες πρακτικές και να τον «τυφλώνουν» στην κατεύθυνση αναγνώρισης των εσφαλμένων του απόψεων.

Και έτσι αντί να ενεργεί «για το καλό τους» ενεργεί, συχνά ασυνείδητα, για το «καλό του»

Οι πρωτοπόροι της Λοβοτομής

- ❖ Εξαιρετικά ισχυρές και ηγετικού προφίλ προσωπικότητες
- ❖ Δεν είχαν ταπεινά (π.χ. οικονομικά) κίνητρα
- ❖ Παράλληλα με ένα γνήσιο ενδιαφέρον για τους ασθενείς τους αναζητούσαν την προσωπική τους καταξίωση και «δόξα» σε υπέρμετρο βαθμό
- ❖ Από την στιγμή που έκαναν την «επιλογή» τους δεν είχαν την δύναμη να κοιτάξουν πίσω και να αναμετρηθούν με την πραγματικότητα

Τα θεμελιώδη «σφάλματα» στην περίπτωση της λοβοτομής

- Μη τεκμηριωμένη θεωρητική βάση ούτε αποδεδειγμένη κλινική αποτελεσματικότητα
- Ταυτόχρονη διεξαγωγή πειραματικής έρευνας και εφαρμοσμένης κλινικής πράξης

Η σύγχρονη ιατρική πρακτική

Πλήρης διαχωρισμός της ιατρικής έρευνας από την κλινική πράξη

Η κλινική έρευνα ακολουθεί αυστηρά καθορισμένες διαδικασίες και πολυεπίπεδο έλεγχο ώστε να προστατεύονται η υγεία και τα δικαιώματα των ασθενών

Οι εφαρμοσμένες ιατρικές πρακτικές ακολουθούν τις αρχές της Τεκμηριωμένης Ιατρικής (Evidence Based Medicine)

Στην άσκηση της Ιατρικής Τέχνης οι ιατροί
πρέπει να ενεργούν έναντι των ασθενών
με γνώμονα το πραγματικό καλό τους και
όχι το «καλό τους»